

Katedra trestního práva

Posudek na rigorózní práci Mgr. Adély Vachkové „Překročení mezi krajní nouze a nutné obrany ve světle judikatury“

Předložená rigorózní práce obsahuje 153 stran textu a je přehledně a logicky členěna do úvodu, čtyř základních částí a závěru. Okruh použité literatury a dalších tuzemských pramenů je poměrně obsáhlý a rozhodně přiměřený zvolenému tématu. Vnější úprava práce je velmi dobrá. Po formální stránce splňuje předložená práce všechny požadavky na ni kladené.

Autorka si za téma své práce zvolila problematiku, která sice bývá častým tématem kvalifikačních prací, nicméně se jedná o problematiku, která v interpretační i v aplikační praxi stále přináší diskusní otázky. Navíc se jedná o poněkud netradiční zpracování vycházející z analýzy judikatury, včetně jejího vývoje. Z tohoto hlediska se jedná o téma aktuální, otevřené dalším úvahám, jehož zpracování je nepochybně účelné a přínosné.

Analyticko-syntetická metoda a zčásti též metoda indukce a dedukce, které autorka ve své práci použila, plně odpovídají zaměření práce a vytyčeným cílům.

Po úvodním nastínění cílů a zaměření práce se autorka nejprve věnuje obecnému vymezení pojmu a významu okolností vylučujících protiprávnost, a to včetně procesních důsledků absence protiprávnosti jako znaku trestného činu. Na to navazuje přehled jednotlivých okolností, se kterými trestní právo spojuje vyloučení protiprávnosti, ať již v trestním zákoníku výslovně uvedených nebo neuvedených.

Jádrem práce jsou druhá a třetí část, které analyzují podmínky a meze krajní nouze a nutné obrany a případy excesu. Nejdříve je pojednáno o významu daného institutu a o vývoji jeho právní úpravy na našem území. Základní vývojové mezníky a tendence vývoje právní úpravy obou institutů jsou postiženy správně. Podrobně jsou poté analyzovány jednotlivé podmínky a meze aplikace obou okolností. Autorka se při svém rozboru záslužně soustřeďuje na problematické otázky (jednání člověka jako zdroj hrozícího nebezpečí, odvracení nebezpečí pachatelem vyvolaného, časové meze jednání v krajní nouzi, překročení mezi domnělé nouze nebo obrany, pojetí subsidiarity jednání v krajní nouzi, objektivní a subjektivní pojetí proporcionality, možnost obětování života člověka k záchraně více životů, prameny zvláštní povinnosti nebezpečí čelit, obrana proti útoku více osob, odlišení jednání v nutné obraně od vzájemného napadení, odvracení útoku osob trestně neodpovědných, právnická osoba jako útočník). Základem pro posuzování těchto sporných otázek je judikatura českých, resp. československých soudů, doplněná odkazy na odbornou literaturu. Uvedená analýza je pak doplněna pojednáním o vztahu krajní nouze a nutné obrany, resp. srovnáním s odpovídajícími instituty v právu přestupkovém a občanském.

Navazující kapitola práce analyzuje právní důsledky překročení podmínek a mezi krajní nouze a nutné obrany. Důvodně se zde nejprve věnuje problematice tzv. smíšených forem zavinění (tj. k excesu i k jednotlivým znakům spáchaného trestného činu). Souhlasit třeba s rozbohem těch možností, které zákon poskytuje v případech překročení mezi obou institutů.

V závěru své práce pak autorka shrnuje svá stanoviska k současné právní úpravě. V zásadě ji považuje za zdařilou, bez nutnosti podstatných změn. Doporučuje toliko pregnantnější formulování požadavku subsidiarity krajní nouze, na který existují sporné názory, a dále podmínky neexistence povinnosti nebezpečí snášet, která je formulována příliš kategoricky. S těmito výhradami lze rozhodně souhlasit. Naproti tomu se autorka kriticky staví k návrhům na úplné vyloučení trestnosti v případě excesu vyvolaného rozrušením, jakož i k návrhům inspirovaným doktrínou „můj dům – můj hrad“. Argumenty, které v tomto ohledu uvádí, jsou přesvědčivé.

Celkově lze předloženou práci hodnotit jako velmi zdařilou. Práce má vysokou odbornou úroveň i velmi pěknou hloubku zpracování. Autorka výborně a skutečně tvůrčím a funkčním způsobem pracuje s judikaturou a s dalším pramenným materiálem. Kladně třeba hodnotit rovněž velmi dobré vyjadřovací schopnosti autorky, jazykovou formu zpracování a schopnost formulovat vlastní názory.

Předložená práce po formální i po obsahové stránce splňuje požadavky na kladené na rigorózní práci, a proto ji doporučuji k obhajobě.

Při obhajobě své práce by se autorka mohla vyjádřit k názorům, které někteří autoři vyjadřují, a sice že v případě odvracení útoků osob trestně neodpovědných (věk, přičetnost) by měl být postup podle ustanovení o nutné obraně analogicky doplněn požadavkem subsidiarity.

V Praze dne 26.8.2021

JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.
konzultant